

Literatuurlijst n.a.v. de lezing over Estland, Letland en Litouwen

Jan Brokken, Baltische Zielen, Amsterdam 2018

Uit 27 levensverhalen uit de drie Baltische staten, opgetekend door Jan Brokken, komt een grote vitaliteit, maar ook wil tot overleven in autonomie naar voren, kortom: trots.

In 'Baltische zielen' schetst schrijver Jan Brokken aan de hand van uiteenlopende levensverhalen de woelige historie van Letland, Estland en Litouwen. Het boek geeft een onthutsend beeld van de twintigste eeuw, met al zijn illusies, desillusies, doctrinaire twisten en waanzinnige moordlust. Reizend door het heden, door jonge, trotse, onafhankelijke landen, ziet Brokken schimmen uit het verleden opdoemen. Hij laat zien hoe afschuwelijk maar ook hoe bijzonder mensen kunnen zijn. In geen van zijn boeken komt zoveel geweld voor als in 'Baltische zielen', in geen van zijn boeken komt de lezer zoveel tederheid en lotsverbondenheid tegen.

Alexander Münninghoff, De stamhouder. Een familiechroniek, Amsterdam 2014

Alexander Münninghoff (1944-2022) was journalist en Ruslandkenner. Hij was winnaar van de Prijs voor de Dagbladjournalistiek en auteur van Tropenjaren in Moskou (1991), over zijn tijd als correspondent in de Sovjet-Unie. De stamhouder is autobiografisch en berust op feiten en familie verhalen. Hij ontving voor dit boek in 2015 de Libris Geschiedenis Prijs en de Littéraire Witte Prijs 2016. 'Schokkend, ontroerend én hilarisch tegelijk.' DE VOLKSKRANT

Jaan Kross, Tussen drie plagen, Amsterdam 2018

Tussen drie plagen, een van de allermooiste historische romans ooit geschreven, speelt zich af in de zestiende eeuw, in wat tegenwoordig Estland is, maar toen Lijfland werd genoemd. Het boek vertelt het verhaal van Balthasar Russow, een man die werkelijk heeft bestaan; als zoon van een voerman werkte hij zich op tot dominee van de hoofdstedelijke Heilige Geestkerk en de eerste geschiedschrijver van zijn eigen land. Terwijl Lijfland speelbal is van de grootmachten Rusland, Zweden en Polen, weet Balthasar zich door pure intelligentie en menselijk inzicht een steeds invloedrijkere positie in de stad te veroveren, maar zijn succes

wekt ook afgunst op. Zal Balthasar de complotten die tegen hem worden gesmeed weten te weerstaan? Tussen drie plagen is een schitterende roman, bomvol intriges, avonturen, veldslagen, revoluties en verraad, waarin een pestepidemie een permanent dreigend gevaar is, en de wraak van God een voor ieder alledaagse realiteit. Maar bovenal geeft het een magnifiek psychologisch beeld van Balthasar Russow, die zijn leven lang zal blijven balanceren op het wankel koord tussen zijn eenvoudige Estische afkomst en zijn enorme ambities: een moderne man in een vroegmoderne tijd. Jaan Kross (1920-2007) startte zijn literaire carrière in de jaren vijftig na zijn terugkeer uit Siberië, waar hij acht jaar gedwongen woonde. Na zijn ballingschap specialiseerde hij zich in het genre van de historische roman. Kross wordt algemeen gezien als de grootste Estische schrijver van de twintigste eeuw. 'Dit lijvige boek leest als een trein, biedt universele waarheden over collaboratie, verzet en conformisme, schittert in zijn rijke taal en beschrijvingen, openbaart de menselijke psyche in al zijn geledingen en vertelt ook nog eens een ontroerend, waargebeurd verhaal.' NRC

Laura Starink, De schaduw van de grote broer, Amsterdam 2015

De keuze tussen twee kwaden, nazisme en communisme, was altijd al ingewikkeld in Oost-Europa. Zeventig jaar na de oorlog is de geschiedenis nog steeds een politiek mijnenveld. De oorlog in Oekraïne laat zien hoe Rusland de Tweede Wereldoorlog als propagandamiddel gebruikt. Voor Poetin bestaat de 'Kievse junta uit fascistten, neonazi's en antisemieten'. Het verschaft hem het alibi voor de ondermijning van een vroegere vazalstaat, die zich probeert los te weken uit Ruslands invloedssfeer. Dat geldt ook voor Letland, waar de Sovjetbezetting nog altijd een open zenuw is. De Letten zijn niet vergeten dat hun intellectuele toplaag werd gedeporteerd, hun taal en cultuur werd onderdrukt, de vrijheid van meningsuiting werd afgeschaft en dat de communistische planeconomie hen op lichtjaren afstand van Europa zette. De Sovjetbezetting noemt Moskou 'bevrijding', bevrijding van het naziregime en van de Letse fascistische legioenen die tegen het Rode Leger vochten.